

Llywodraeth Cynulliad Cymru
Welsh Assembly Government

Crynodeb Ymchwil Tai

Gweithredu'r Cynllun Budd-dâl Tai Trosiannol yng Nghymru

Mae gan y system Budd-dâl Tai rôl allweddol wrth gynnal hyfywedd llety a chefnogaeth yng Nghymru. O fis Ebrill 2003, bydd y rôl honno yn newid yn sgil cyflwyno'r polisi a'r drefn ariannu newydd, [Cefnogi Pobl](#). Bydd y rhan fwyaf o'r costau ar gyfer darparu cefnogaeth i bobl yn trosglwyddo o Fudd-dâl Tai (a ffynonellau eraill) i gyllideb newydd, sef cronfa [Cefnogi Pobl](#), a fydd yn cael ei gweinyddu gan awdurdodau lleol. Am gyfnod dros dro pellach tan Ebrill 2006 bydd Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn parhau i weinyddu'r Grant Refeniw Tai a Chefnogaeth ond bydd y ffynhonnell ariannu yna hefyd yn trosglwyddo i gronfa [Cefnogi Pobl](#) bryd hynny hefyd.

Bydd Cynllun Budd-dâl Tai Trosiannol (THBS) yn rhedeg o Ebrill 2000 hyd at Mawrth 2003 gyda'r bwriad o ddarparu gwybodaeth am gostau cyfredol darparu cefnogaeth trwy Fudd-dâl Tai i'r Cynulliad Cenedlaethol, Adran Trafnidiaeth, Llywodraeth Leol a'r Rhanbarthau (DTLR) a'r Adran Gwaith A Phensiynau (DWP).

Ym mis Gorffennaf 2001 comisiynwyd Uned Ymchwil Polisi Cymdeithasol a Chanolfan Polisi Tai Prifysgol Caerefrog gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru i gynnal ymchwil i weithrediad y Cynllun Budd-dâl Tai Trosiannol gan awdurdodau lleol yng Nghymru.

Canfyddiadau

- Ar y cychwyn syrthiodd y baich o weithredu'r cynllun ar yr adrannau Budd-dâl Tai. O ganlyniad nid yw THBS wedi derbyn y lefel ymrwymiad ac adnoddau angenrheidiol.
- Er gwaethaf rhai enghreifftiau o weithio ar y cyd effeithiol rhwng staff Cefnogi Pobl, swyddogion Budd-dâl Tai a darparwyr mewn rhai awdurdodau lleol, cafwyd sawl achos o ddiffyg gweithio ar y cyd.
- Un mater sy'n atal gweithio ar y cyd mewn rhai meysydd yw'r diffyg ymddiriedaeth rhwng y prif bartïon, Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig (RSLs), ac awdurdodau lleol.
- Un o'r rhwystrau mwyaf rhag gweithredu THBS yng Nghymru yw'r hinsawdd cyffredinol o ansicrwydd ynghylch cyfeiriad strategol Cefnogi Pobl a'r trefniadau ariannu a fydd yn cael eu rhoi ar waith ar gyfer Ebrill 2003 a thu hwnt.
- I'r darparwyr, nid ymarfer technegol ond mater strategol yw'r broses o gostio llety a chefnogaeth a phenderfynu pa elfen sy'n llety a pha elfen sy'n gefnogaeth. Mae hyn wedi arafu'r broses o ailstrwythuro rhenti ac achosi darparwyr i lwytho costau i renti.

Dulliau

Cynhaliwyd pedair astudiaeth achos yn nhymor yr hydref 2001 ynghyd â dau weithdy ar gyfer awdurdodau lleol a darparwyr llety a chefnogaeth dan nawdd y Cynulliad Cenedlaethol yn Hydref a Thachwedd 2001. Yr oedd yr astudiaethau achos yn cynnwys cyfweiliadau trylwyr gyda budd-ddeiliaid allweddol ymhob ardal awdurdod lleol, yn cynnwys Rheolwyr Budd-dâl Tai, staff oedd yn ymwneud yn

uniongyrchol â gweithredu THBS, prif swyddogion **Cefnogi Pobl**, staff mewn adrannau tai a gwasanaethau cymdeithasol, a darparwyr llety a chefnogaeth. Mynychwyd y gweithdai gan staff Budd-dâl Tai a **Cefnogi Pobl** y 22 awdurdod lleol yng Nghymru ac amrediad o ddarparwyr llety a chefnogaeth.

Nod yr astudiaethau achos oedd llunio gwersi ar gyfer awdurdodau lleol, y Cynulliad Cenedlaethol, a darparwyr llety a chefnogaeth a fyddai o gymorth i bob parti wrth weithredu THBS yn effeithiol yn y cyfnod hyd at Ebrill 2003.

GWERSI A DDYSGWYD

1. Gwersi i awdurdodau lleol

Gweithdrefnau a strwythurau gweithio

Mae angen cydnabod gweithrediad THBS fel proses tair ffordd o gyfathrebu rhwng y tri budd-ddeiliad: staff Budd-dâl Tai, prif swyddogion ac yn allweddol, y darparwyr. Ni ddylid gweld gweithrediad THBS fel cyfrifoldeb Budd-dâl Tai yn unig.

Mae angen 'perchenogi' THBS.

Awgrymir y dylai prif swyddogion gymryd awenau gwaith perchenogi strategol gydag adrannau Budd-dâl Tai. Dylai prif swyddogion ddarbwylllo Prif Weithredwyr, uwch staff ac aelodau etholedig y dylid rhoi mwy o flaenoriaeth ac adnoddau i THBS.

Dylid sefydlu, lle nad ydynt wedi cael eu sefydlu'n barod, fforymau gweithio ar y cyd fel y prif fodd o ddwyn y partiøn perthnasol ynghyd, a sicrhau eu bod yn gweithio gyda'i gilydd i amlhau'r pot ar gyfer eu hardal leol.

Gellid cynhyrchu taflen mewn 'Saesneg a Chymraeg clir' ar arwyddocâd lleol a gweithrediad THBS a'i dosbarthu'n eang. Dylid dosbarthu'r un daflen i bob un o'r tri phrif barti.

Mae gweithrediad THBS yn gofyn am adnoddau digonol. Mae angen i uwch swyddogion priodol fod yn ymwybodol o bwysigrwydd darparu adnoddau digonol ar gyfer THBS. Bydd unrhyw wneud penderfyniadau anghywir sy'n deillio o ddiffyg adnoddau yn debygol arwain at gyllid annigonol ar gyfer Cefnogi Pobl ar ôl 2003.

Gwneud penderfyniadau ynghylch Budd-dâl Tai Trosiannol

Mae materion rhesymolrwydd yn debygol o ddod yn fwy cyffredin yn y 6-12 mis nesaf. Mae'r gallu i wneud penderfyniadau da yn gofyn am fewnbwn staff cymwys ac addas. Dylai awdurdodau lleol ystyried a ddylid sefydlu rhyw ffurf ar fforwm traws adrannol neu aml-asiantaeth er mwyn delio gydag achosion anodd.

Mae angen cyswllt uniongyrchol gyda darparwyr er mwyn datrys materion sy'n ymwneud â rhannu rhent/cefnogaeth, cymhwysedd, a rhesymolrwydd.

Mae bron yn sicr y bydd angen adolygu'r asesiadau THBS presennol er mwyn sicrhau eu bod yn realistig, bod modd eu cyfiawnhau a'u bod yn rhesymol.

Mae angen i awdurdodau lleol ddilyn goblygiadau'r neges i 'amlhau'r pot' a ddylai weithredu fel pwyslais o'r newydd ar bwysigrwydd gweithio ar y cyd i lwyddiant prosiect Cefnogi Pobl.

Gwersi gan ddarparwyr i awdurdodau lleol

Mae angen mwy o gymorth technegol ac ariannol ar ddarparwyr, yn enwedig darparwyr bychan.

Hoffai darparwyr dderbyn mwy o gyngor strategol ar ffurf ymrwymadau pendant yn dilyn gweithrediad.

Hoffai darparwyr dderbyn mwy o ymateb gan Adrannau Budd-dâl Tai ar ôl iddynt gyflwyno eu ceisiadau.

2. Gwersi i'r Cynulliad Cenedlaethol

Gweithdrefnau a strwythurau gweithio

Mae yna ddadl dros ystyried cynhyrchu cyfres o daflenni neu bamffledi gwybodaeth hwylus (mewn cydweithrediad a'r DWP) ar strwythur a phwrpas THBS a'i rôl wrth sicrhau llwyddiant Cefnogi Pobl. Gellid atgynhyrchu'r daflen ar wefan y Cynulliad Cenedlaethol.

Gellid darparu adnoddau o arian paratoadol Cefnogi Pobl yn benodol i'r diben o wella gweithrediad THBS.

Gallai'r Cynulliad Cenedlaethol hwyluso fforymau traws awdurdod o swyddogion Budd-dâl Tai er mwyn annog dull gweithredu yng nghyswllt THBS sydd yn gyson ac o ansawdd uchel.

Bydd ffurflenni ystadegau 121-124 yn rhoi tanbrisiad o gost cefnogi lle nad yw stoc awdurdod lleol wedi cael ei adolygu hyd yma. Mae'n rhaid rhoi ystyriaeth i hyn mewn unrhyw amcangyfrif a wneir o 'faint sydd yn y pot'. Mae'n debyg y bydd gwybodaeth rheoli a gynhyrchir gan systemau meddalwedd THBS yn dal yn anghyflawn, ac yn debygol o newid yn y chwech i ddeuddeg mis nesaf.

Dylid rhoi ystyriaeth i ddarparu cyllid ychwanegol digonol i awdurdodau lleol (ar wahân i grantiau newydd ar gyfer gweithredu Cefnogi Pobl) er mwyn gweinyddu THBS, yn cynnwys adnoddau ar gyfer tasgau cysylltiedig megis cynhyrchu taflenni a deunydd cyhoeddusrwydd arall.

Dylai'r Cynulliad Cenedlaethol ystyried chwilio am, a chyhoeddi cyngor, gan y Comisiynydd Diogelu Data ynghylch cyfreithlondeb awdurdodau lleol, darparwyr ac eraill yn rhannu gwybodaeth am gleientiaid a hawlwr unigol.

Mae gan Cynulliad Cenedlaethol Cymru rôl i'w chwarae wrth addysgu Prif Weithredwyr, uwch swyddogion ac aelodau etholedig awdurdodau lleol ynglŷn â phwysigrwydd gweithredu'r Cynllun Budd-dâl Tai Trosiannol, fel mater o frys.

Gwneud penderfyniadau ynghylch Budd-dâl Tai Trosiannol

Mae angen i'r Cynulliad Cenedlaethol fynegi ei fwriadau yn fwy clir ynghylch sut y bwriedir dyrannu cyllid Cefnogi Pobl ar ôl 2003 er mwyn i awdurdodau lleol a darparwyr gael hyder i wneud penderfyniadau yn awr ynghylch costio a datblygu.

Dylai'r Cynulliad Cenedlaethol a'r DWP ddatgan yn glir ar ôl pa ddyddiad 'terfynol' y byddant yn defnyddio data presennol ynghylch maint y pot ar gyfer Cymru.

Dylai'r Cynulliad Cenedlaethol ddarparu cyngor i awdurdodau lleol ar y costau gofal yn y gymuned y gellir eu symud yn gyfreithlon i'r THBS.

Dylai'r DWP (ynghyd â'r Cynulliad Cenedlaethol) barhau i adolygu ei ganllawiau ar nifer o faterion, yn cynnwys:

rhwymolrwydd.

dyfnder addas ymchwilio i achosion THBS.

tenantiaethau ffug.

Mae'n debyg bod yna ben draw i faint y gellir ei wneud i ddarbwylllo staff Budd-dâl Tai i archwilio dadansoddiadau'n fwy manwl. Dylid yn hytrach ganolbwyntio ymdrechion ar gyfathrebu pwysigrwydd y THBS.

Mae angen i'r Llywodraeth barhau i weithio gyda'r cyrff darparu cenedlaethol er mwyn iddynt allu cyfathrebu pwysigrwydd parhaus y THBS.

3. Gwersi i ddarparwyr

Mae angen gwneud darparwyr yn fwy ymwybodol o ddarparu rhaniadau rhent/cefnogaeth fel mater o frys.

Mae angen darbwylllo darparwyr y byddai'n amserol iddynt ailarchwilio rhenti.

Mae angen egluro'r peryglon wrth rhai darparwyr o lwytho costau i'r elfen rhent

Mae angen dweud wrth darparwyr bod yno lai o ddisgresiwn yn y system nag a dybiwyd ganddynt.

Mae angen i landlordiaid uwch¹ ac asiantwyr rheoli weithio'n agosach gyda golwg ar rent a chefnogaeth.

¹ 'Landlord Uwch' yw'r term mewn Clychlythyrau'r DWP, er mwyn disgrifio'r asiantaeth sydd yn berchen yr eiddo (i'w gwahaniaethu wrth asiantaethau rheoli)

CASGLIADAU

Mae trefniadaeth llywodraeth leol, bodolaeth y Cynulliad Cenedlaethol, a natur glos y sector llety a chefnogaeth yn cyfrif am rai o brofiadau gwahanol THBS yng Nghymru o'u cymharu â gweddill Prydain Fawr ac yn darparu rhai cyfleon penodol ar gyfer gwneud cynnydd.

Mae rhai awdurdodau Cymreig yn amlwg wedi gwneud cynnydd da wrth weithredu THBS. Mae rhai eraill yn arafach eu cynnydd. Ceir enghreifftiau digonol o arfer dda, a nodwyd gennym yn ystod yr ymchwil hwn, ar gyfer awdurdodau lleol a darparwyr i wneud rhagor o gynnydd eu hunain. Yn allweddol serch hynny, ceir hefyd rôl y Cynulliad Cenedlaethol wrth gynnig arweiniad a chyfathrebu. Os yw THBS i lwyddo, ac yn y pen draw os yw Cefnogi Pobl i'w gyflwyno'n llwyddiannus, efallai mai gwers allweddol o'r ymchwil yng

Nghymru yw ei bod er budd pawb, awdurdodau lleol, darparwyr llety cefnogol, a'r Cynulliad Cenedlaethol, i sicrhau bod THBS yn cael ei weithredu'n gywir. Mae angen i'r Cynulliad Cenedlaethol gyflwyno'r neges hon, darparu eglurder ynghylch cyfeiriad strategol Cefnogi Pobl yng Nghymru, a lle mae'n gallu, hybu a hwyluso gweithio ar y cyd rhwng y partïon allweddol mewn awdurdodau lleol ac yn y sector llety a chefnogaeth.

Beth bynnag yw'r ansicrwydd ynghylch 2003 a thu hwnt, bydd awdurdodau lleol a darparwyr sydd wedi gweithio gyda'i gilydd yn awr wedi rhoi'r cyfle gorau i'w hunain o gael sector llety a chefnogaeth yn y dyfodol sy'n cwrdd ag anghenion y bobl, sy'n dibynnu, naill ai'n barhaol neu am gyfnod byr, ar wasanaethau cefnogol a chynghori cyffredinol.

Gellir cael yr adroddiad **Gweithredu'r Cynllun Budd-Dâl Tai Trosiannol yng Nghymru** a mwy o gopiau o'r crynodeb hwn gan:

Sarah Ballard
Y Gyfarwyddiaeth Dai
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Parc Cathays
Caerdydd CF10 5NQ

Ffôn: (029) 2082 3353

E-bost: Sarah.Ballard@Wales.gsi.gov.uk

© Hawlfraint y Goron 2002

Mai 2002